

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELEN

minden hónap közepén és végén
legalább 1 iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félévre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
címzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-181-24
	széri hirdetéskor				
	ft	krft	krft	krft	krft
16/16 lap	14	36	70	120	160
8/16 "	7	18	35	60	80
4/16 "	350	9	1750	30	40
2/16 "	175	450	875	15	20
1/16 "	90	225	440	750	10

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak Haasenstein és
Vogler urak Pest, Bécs, Prága stb.

Mellékletek 5 o. é. fba számíttatnak, a szükséges
példányszámról a kiadóhivatal ad felvilágosítást.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Aron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Értesítés.

A erdélyi gazdasági egyleti választmány f. év febr. 19-én tartott ülésében azon határozat hozatott, miszerint az eddigi, több éven át igen sikeresnek bizonyult eljárás szerint, mindazon hátrálék és folyó alapítványi kamatok és részvénydíjak, melyek az év első negyedében be nem [fizettettek, ez idén is postai utánvét útján szereztetnek be, ezen eljárás most annyival is inkább indokolt lévén, mivel f. év január hava óta az egyleti tagok évi járulékaik fejében egyletünk közlönyét az „Erdélyi Gazdát“ ingyen kapják, miáltal az egylet jelentékeny pénzbeli áldozatokra szánta el magát, s minnek beösmérésében az évi járulékok pontos kifizetését bizton is remélheti.

Ezen határozatról, — melynek fogyanatosításával az egyleti pénztárnok bizatott meg — oly megjegyzéssel értesítettnek az egyleti tagok, miszerint az „Erdélyi Gazda“ f. év juliusi első számával mindazon tagok évi járulékn nyugtái utánvétbe fognak tétetni, kik f. év junius 30-ig ebbeli tartozásaikat le nem rótták; mely esetben — mint eddig is — a postai költségeket, természetesen, a hátrálékos tag tartozik fizetni.

Egyszersmint határozatott, miszerint az „Erdélyi Gazda“ 2-ik félévi folyamata csak is azoknak fog megküldetni, kik évi járulékaikat kifizették, illetőleg az utánvétes küldeményt kiváltották.

Szolgáljon ennek előleges kijelentése a t. tagoknak tudásul és figyelmeztetésül!

Kolozsvárt, február 20-án 1872.

Dr. Hintz György,
egyleti pénztárnok.

Elmélet és gyakorlat korunk állattenyésztésében.*)

Midőn a georgicai felolvasások céljához hiven ragaszkodva, az állattenyésztés jelen állapotának vázlatát kell adnom: engedjék meg t. hallgatóim egy futó pillantást vetni a multa, melynek uralkodó eszméiből fejlődtek lassan-lassan a jelen kor nézetei, — azon nézetek, melyek bár egymástól messze elágaznak, mégis egy közös erős gyökérből indulnak ki, — a mai felvilágosodott század tudományos buvárlataiból.

Általánosan ismert tény az, hogy a keresztény ó- és középkor tudománya nagy részt a papi osztálynak, mondhatni monopoliuma volt. A mivelődési eszközöknek egyes magánzó csak roppant szellemi s anyagi áldozatok nyomán juthatott birtokába, a nagy fáradsággal lemásolt pompás initialékkal ellátott könyvek a zárdáknak képezték feltékényen őrzött kincsét. Lehet-e már most csudálkozni azon, hogy e keresztény tudomány az őstörténelmet egyedül a szentírás

*) Georgikai felolvasás tartatott február 17-én.

alapján építé fel — hogy kivált a világ teremtését, a lángszű bölc Mózés remek leírása szerint, szóról szóra magáévá tette a hívő kedély! Tudjuk azt, hogy e hitrege kevés variációval majdnem minden nép őstörténelmében feltalálható s nem lehet csudálkoznunk azon sem, hogy sok ideig kizárólag azon nézet uralkodott, miszerint isten, menynek és földnek teremtője, minden egyes lényt külön megalkotott, külön életbe hívott! Ezen elmélet, — mely a tudósok körében még ma is néhány követőre talál — az ősteremtés vagy ismételt teremtés elméletének legavatottabb bajnokául Franciaország nagy fia Cuvier szegődött. Az ősteremtés elmélete azon nézetnek hódol, hogy a fajok — speciesek — változhatlanok, hogy a földön létező szerves lények időről-időre nagy forradalmak nyomán kivesznek és ismét új szerves lények teremtetnek, ezen ismételt teremtés hozza létre azon ezernyi ezer alakváltozatot, mely a halandó ember szemét oly élvezetesen gyönyörködteti. Az ősteremtés nézete, mint említém, soká kizárólag uralkodott és uralma annál hatalmasabb, annál elismertebb volt, mert a szabadabb felfogás fejlődését anyagilag, szellemileg gátló papság kezeiből a felvilágosodás tudós harcosai vették át és a szellem lángpallosával küzdöttek ezen szerintük is egyedül helyes eszme jogsultsága mellett. Ily ritka egyetértéssel, közös érdekel gyámolítva, majdnem zsarnoki hatalomra emelkedtetett ezen elmélet, mert hiszen a lázadót egyiránt sujtotta úgy a hit korlátolt eszmekörű rabszolgája, mint a meggyőződés szabadreptü követője!

A XIX-ik század elején Lamarck francia természetbuvár volt az első, ki e szellemi kényszer ellen bátran és erélyesen kikelt, midőn kimondá, hogy a változhatlanoknak tartott fajok nem csak változnak, de más hasonlókból is származnak! Felhozta, hogy a szervek használása vagy nem használása — az életfeltételek változása, a különböző alakzatok egymás közötti párzása, — végre a megváltozott viszonyokhoz való alkalmazkodás, új meg új változványokat, átalakulásokat hoz létre és e szempontból indulva kiveté meg azon elmélet alapját, melyet átalakulásnak, transmutationnak nevezünk. Az új hypothezist sok tudós iránye vül elfogadta ugyan, így Geoffroy Saint Hilaire, Oken, Decandolle és mások, de tulsulyra nem vergődhetett. Szemére veték az átalakulási elméletnek, hogy hamis feltevésekből indul ki, ezt constatálva, természetesen az egész állitvány valószínűsége is kétségbe vonott.

Mig Lamarek nézetei a tudós ellenzék által ál-

lítólag teljesen legyőzve már-már a feledés örvényéhez közeledtek, addig Albion szigetén hasonló eszme testesítésének szentelé élte virágkorát századunk egyik epochalis férfia — Charles Darwin! 1832-ben a „Beagle“ vitorlás hajó fedélzetén, mint fiatal természettudós indult a földkörüli útra, s az adatok halmozásával terhelten tért vissza öt év mulva a szeretett hazába. Kies falusi jószág csendes magányában husz éven át olvasott, tanulmányozott, kutatott és ernyedetlen szorgalmának első gyümölcse 1860-ban közrebocsátott munkája: „A fajok eredetéről“ forrongásba hozta a tudós világot. Időnk és kitűzött célunk nem engedi a szellemdús hypothezist tüzetesen tárgyalni, csak lényegében akarom vázolni azon tant, melyet tudós alapítójának tiszteletére — vagy ha úgy tetszik becsmérélsére — egyhangulag Darwinismuskak nevez a közvélemény.

A Darwinismuskak három alapeszméje: az egyéni változékonyság, az öröklékenység és az előnyösebb lények természetes kiválása a létérti küzdelem útján. Az által, hogy minden egvén alkalmazkodás által új tulajdonokat vehet fel, az által, hogy ezen ily módon nyert sajátságokat magában tovább fejtve, át is örökitheti, az által, hogy a bármi okból kedvezőbb alakult egyed versenytársaival szemben oly fölényt gyakorol, mely a létérti folytonos küzdelemben nékie biztosítja a győzelmet, ezen említett három tényező által jött Darwin szerint létre a kezdetleges egyszerűből a végtelen különszerű! Ezen állitást az adatok bámulatos sokaságával, két évtized megfeszített szorgalmának gyümölcseivel támogatja igazolja s folytonos munkásságának köszönjük az 1868-ban megjelent művet: „Az állatok és növények változékonysága a házi tenyésztés befolyása alatt“, és a mult évben napvilágot látott: „Az ember származása s a nemi kiválás“ című legújabb munkájának első kötetét.

Darwin genialis tana két nagy táborra osztá a tudósok seregét, feltétlen hívők és követőkre, valamint makacs kételkedők és ellenesekre s ha egyéb érdeme nem volna is Darwinnak, mint hogy elkeseredett harcot izent a megrögzött eszméknek, hogy kezdeményezése folytán számtalan kutatás indul meg a pro vagy contra bebizonyítására, hogy — és önző gazdai szempontból tekintve ennek örvendhetünk leginkább —, a természettudósokat arra ösztönzé, miszerint a „faj“ magaslatáról leszállva a „fajta“ fogalmával, eredetével átalakulásával is foglalkozzanak és ez által a természet bölc törvényeit hova-tovább az egyes gyakorlati esetre alkalmazottan is bemutathas-

sák — az elé sorolt tények magukban is elegendők arra, hogy a tudós angolnak maradandó emléket alkossunk, mint a költő mondja „aere perennius!”

Legkevésbé sem érezhetem magamat arra hivatra, a Darwinismus követését, mint egyedül üdvözítő tant hirdetni — de legyen szabad igénytelen nézetemet oda nyilvánítani, hogy egyénileg nagy tiszteletet tanusítok azon elmélet iránt, melynek mestere csak husz évi fáradságos munka után bocsátá közre szellemdús hpothezisét; hogy erős bizalmat gerjeszt bennem a Darwinismus iránt elismert tudósok nagy mérvü, sok izben feltétlen csatlakozása, hogy végre mint gazda teljes meggyőződéssel ragaszkodom a nagy angol híres tanához!

Míg a Darwinismust több gazdasági író örömmel üdvözli s ebből folyólag számos rejtélynek természetes megoldását találja; addig mások, szinte elismert tekintélyek a mezei gazdasági elmélet- s gyakorlat terén, azt végképpen elvetik. Míg Settegast a proskau akademia érdemdús igazgatója az első ki a gazd. állattenyésztést teljesen a Darwinismusra, mint legmegbízhatóbb alapra fekteti, addig Nathusius Hermann, ki szinte mint amaz egész életét az állattenyésztési szakma tanulmányozására szánta, a berlini egyetem katedrájáról hallatja nyomós szavát: „a Darwinismusnak nincs helye az állattenyésztésben!” Nathusius kifejti, hogy a „faj” fogalmának megfelelő definitiója nem sikerült és ő részéről kész teljesen el is ejteni e fogalmat, mert egyes esetekben épen úgy be lehet bizonyítani a faj állandóságát, mint annak változékonyságát!

De Nathusius még tovább megy. Azt állítja, hogy minden változvány melyet a tenyésztő mestersege létesít, csak bizonyos változhatlan határok közt mozoghat és hogy léteznek oly fajta tulajdonok és jellegek, melyek egymással össze nem olvashatók. Hogy ezen állítás horderejéről meggyőződjünk, induljunk ki azon álláspontból, melyet az állattenyésztés ezelőtt mintegy félszázaddal elfoglalt!

Azon általános haladás, mely a tudomány minden ágában észlelhető volt, az állattenyésztés gyakorlati szakmájára sem maradhatott befolyás nélkül. Mióta Schubart lelkes a herét Közép-Európában meghonosította, az állatok tartása biztosabb alapot nyert és a teljes istállózás lehetősége kétségkívül nagyon sokat lendített az állattenyésztés ügyén már csak azért is, mert a mysticismus nehéz héköi alól felszabadítá. A nemes arab- és angolló tenyésztése, a meino behozatala korszakot képeznek az egyes nemze-

tek állattenyésztésében. Kiváló tenyésztői tekintélyek arra fordíták minden igyekezetüket, hogy a közjó érdekében nézeteiknek, elveiknek tapasztalásaiknak minél nagyobb elterjedést szerezzenek, hogy a megbecsülhetetlen, a tiszta tenyészanyag, azaz olyan mely történetileg ismert időkben semmiféle változást, vagy vérbekeverést nem szenvedett érdeméhez méltóan jusson alkalmazásra. Így Justinus János Kristóf az osztrák cs. k. ménesek felügyelője, a jelen század első negyedében állítá fel tenyésztési tételeit. A természet szerinte megsemmisíthetetlen átörökítési erővel ellátott fajtákat hozott létre, melyek ennél fogva soha meg nem változnak. E tulajdon melyet állandóságnak (Constanz) nevezett, egyedül a származás tisztaságán alapszik. Az állattenyésztésnek a különböző használati célokkal megfelelően, a tiszta fajtákat kell választania és azokat vérkeverés nélkül tisztán tovább tenyészteni, mert csak tiszta tenyésztés adhat oly termékeket, melyek az átörökítési képességgel birva szakadatlanul örökítenek és egymással egyenlők maradnak. Minél tisztább a használt fajta, annál biztosabb ezen átörökítés, minél kevertébb annal bizonytalanabb. Ebből folyólag nem lehet ugyan tagadni, hogy a félvér sok használati célra alkalmas — de e képességet biztosan átörökíteni nem képes; mert az átörökítés — hogy Justinus szavaival éljünk — tiszta fajtában „bensőbb, maradósabb, megsemmisíthetlenebb lesz!”

Ezen tételek bővítése, az állattenyésztési rendszernek ehhez való alkalmazása főképen Mentzel Károly és Weckherlin Ágoston érdeme. Ők alapították meg az u. n. állandósági elméletet (Constanztheorie), melynek két főelve: „hogy a tenyészállatok biztos vagy bizonytalan átörökítése származásuk tisztaságán vagy kevertségén alapszik, és hogy az átörökítés minden szülői s ősi tulajdon átlagának átruházásában áll!” Daczára annak, hogy elismert tekintélyek szálltak e tan mellett sikra, daczára annak, hogy e tételek a gazda közönség kedvencz eszméivé váltak — az sem in theoria, sem in praxi teljes elismerésre soha nem juthatott. Az elmélet terén kikeltek ellene Elsner, Caspari, Dr Rueff, Nathusius, Settegast stb., a gyakorlat terén majd minden figyelmes tenyésztő, kivált ha az állandósági elmélet vészes szélsőségéig eljutva a rokontenyésztés, a vérfertőztetés gyászos következményeiről saját nyájában meggyőződést szerezhetett.

A mindinkább zajosan nyilvánuló ellenvetéseket végre 1858-ban a német gazdák königsbergi vándor-

gyűlésén Nathusius Herrmann általánosán érvényre juttatá. Megdönthetetlenül bebizonyítá ugyan is azt, hogy az u. n. telivér angol ló, a híres trakehneni lófajta, a shorthornmarha, sok juh és sertésfajta, mindamellett hogy nem tiszták, még is épen olyan állandó átörökítést tanusítanak, mint bármely a régi iskola értelmezése szerint tiszta fajta. Ebből tehát következik, hogy mindenekelőtt és először is a tenyészállatot egyedileg kell tekintetbe venni, s hogy a fajta tisztasága magában véve soha sem tehet egy állatot kitünővé vagy állandóan átörökítővé.

Nathusius Hermannak ezen fellépése nagy elismeréssel lőu fogadva, s bármily konokul védték is magukat az állandósági elmélet veterán harcosai a tények kérelmelhetetlen logikája teljes győzedelmet vívott ki.

Nathusius követői az új elméletnek is nevet adtak és „egyedi hatványozott képesség” czime alatt (Individual potenz) terjesztették az új tant — kivált Settegast remek munkája legavatottabban hirdeti azt.

De míg Nathusius hundsburgi tenyészetében gyakorlatilag, — számos osteologiai s egyéb iratában pedig elméletileg teljesen a Darwinismusnak látszott hódolni — mióta a berlini tanszéket elfoglalta a gazdaközönség nagy bámulatára, mely Settegast és Nathusius neveit az új iskola nézetével identificálni szokta, épen oly erélyesen kezd az eddig neki tulajdonított eszmék köréből kibontakozni s néhány hóval ezelőtt megjelent munkájában: „Vorträge über Viehzucht und Racenkenntniss” úgy látszik végképen elfordul a Darwinismustól, tagadja, hogy ő valaha az egyedi képességet oly mysticus irányban fogta volna fel mint követői, tagadja annak hatványozását és végre a nélkül, hogy nevét emlitené sorról-sorra czáfolni igyekezik Settegast művét, mely 1868 óta már harmadik kiadást ért. A proskauai akadémia igazgatója a tenyésztő kezében idomítható viasznak tartja a tenyész fajtát, tehát tetszés szerint átalakíthatónak, — a tudós berlini tanár ezt merőben tagadja. Nagy horderejűnek neveztük Nathusius állítását azért, mert igénytelen nézetünk szerint, ha jól fogtuk fel a dolgot, közvetítést látunk e tételekben, oly közvetítést, mely míg az állhatatossági elmélet nyugozó békítől bennünket felszabadít, még sem engedi a tapasztalatlanabb tenyésztőt az egyedi hatványozott képesség nyomán a Nathusius szerint elérhetlen ideálok után hajhászni.

Settegast azonban nem hajlandó álláspontját oly

könnyen odahagyni, mert „Thierzucht” czimű művének III-ik kiadását terjedelmes előszóval kíséri, melyben pontról pontra megfelel a vádlónak. Így állván az ügy, érthető mily feszült figyelemmel várja mivelte gazdaközönségünk a vita folytatását, mely az ellenfelek tekintélyes irodalmi s tenyésztői állásuknál fogva, — bárki részére dőljön is el az eszmék csatája — mindenesetre kiválóan fogja tisztázni a fogalmakat, gazdagítani az elméletet és közvetve a gyakorlatot!

Ha már maga az eszme terjesztése, megvitatása oly kimondhatlan előnyt biztosított a fáradhatlanul előre törekvő okszerű gazdának, mennyivel inkább hatottak a tudomány haladásával karöltve járó nemzetgazdasági viszonyok kedvező alakulása is. A természettan, a mechanica, a vegytan egyforma arányban osztoznak azon érdemben, hogy egyrészt a világi piacok képződését előmozdították, másrészt hogy böles utasításuk folytán termékeink egyáltalában világi piaci cikkeké képesítvék. Mióta a bérczes Erdély szálás ökre a kényelmes waggon istállóba rakodtatva háromszor huszonnégy óra mulva az óriási London City - vásáran hangoztathatja szilaj bömbölését, — mióta a távol pusztán fejt tej, jég-hűtőkön át bocsátva és légmentes edényekbe zárva a legforróbb nyári napon is 20—30 mértföldnyi vasúti szállítást romlás nélkül elbir, mióta Dél-Amerika számtalan csordája leszúrva, húsa kifözve mint Liebigféle húskivonat apró pléhszelenczékben érkezik Fray Bentosból a világ minden részébe, azóta az állattenyésztésnek folytonos haladása biztosítva van, mert marháink egyébre is vannak hivatva, minthogy pusztá trágyacsináló gépekül, szükséges roszként szerepeljenek, mert nyereséges üzletté fejlődvén az állattenyésztés, azt saját magáért üzni is érdemessé vált.

Tekintve már most hazánk uralkodó viszonyait, tény, hogy első sorban gabnatermelő ország vagyunk, mi nálunk tehát még a növénytermelés célja, az állattenyésztés pedig eszköze a mezei gazdaságnak. Mindamellett hogy ez így van — és ezen változtatni még soká, nagyon soká nem álland hatalmunkban — nincs mi abban gátolna bennünket, a felhasználandó eszközt úgy értékesíteni, a mennyiben azt a haladott kor eszméi engedik, az új közlekedési vonalok nyitásával feltárt piacok igénylik. Ha lemondunk azon balhitról, hogy állataink nagy számában keressük egyedüli üdvünket; ha arra törekszünk, hogy a nélkülözhetetlen és alkalmas állatokat a lehető legjobb minőségben bírjuk; ha azoknak termékeit a legmegfelelőbbben értékesítjük — ak-

kor mi is elfogjuk érni a solid vagyonosságnak azon biztos fokát, melyet jól számító német szomszédainknál irigyelve észlelünk.

Kiszabott időnk nem engedi, hogy az elmélet mezején tovább böngészve annak számos érett kalászában huzamosabban is gyönyörködhessünk! Áttérek az állattenyésztési egyes ágak gyakorlatára s csak röviden, néhány szóval kívánom azt bevezetni.

Sajnos, de elvitázhatlan tény, hogy még nem emelkedtünk a miveltség azon fokára, a nemzetgazdaszat azon polezára, melyen a kormány gyámkodását és anyagi segélyét nélkülözniünk lehetne. Igaz ugyan, hogy lajtántuli szomszédaink is még sok részt arra szorúlnak, de míg ott úgy az egyes tartományi gyűlések, mint a birodalmi tanács bőkezűen gondoskodnak a gazdasági budget dotatiójáról, addig a mi országgyűlésünk fájdalom a lehető legszűkebben engedélyezi az e célra kért pénzeket; sőt mint biztos forrásból tudjuk, e csekélységet is kivívni óriási küzdelmébe kerül a legjobb szándéktól vezérelt ministeriumnak! Avagy nem aránytalanság e az, midőn Szt.-István koronájának területén az összes gazd. ágak emelésére csak 120,000 frtot kérhetett földművelési érdekeink hivatalos képviselője, körülbelül oly összeget, melyet a lajtántul évenként egyedül a szarvasmarha tenyésztés céljából oszt ki a ministerium. Igénytelen nézetünk szerint a főhiba abban rejlik hogy országgyűlési követeink, kiknek pedig nagy többsége tudtunkkal szinte gazda — ezen életkérdéssel nem foglalkozva vagy annak fontosságát kellően nem méltatva — bármi célra inkább hajlandók a milliókat megszavazni, mint a gazdaság emelésére a százakat! Pedig ne higyjék a követ urak, hogy megszűnnének az alkotmány őrei lenni, ha a parlamentben rövid időre a jobb, vagy bal politika magaslatáról leszállva gazdasági állapotaink gyökeres javítását erélyes fejlesztését tennék vitáik tárgyává, sőt inkább ez által jobban biztosítják vérrel szerzett alkotmányunkat, mint bármi irott betűvel, mert hiszen csak gazdag nemzet lehet szabad nemzet. Segíteni a pénzhányon, segíteni a szakismeret hiányán, segíteni a mezei törvénykezésen, ez legyen pártkülönbőség nélkül követeink jelszava, s e szép baza földmives népének őszinte hálája, örömteljes áldása lesz üzentlen tettük legszebb jutalma!

Míg tehát egyrészt hazánk gazdasági fejlődése országos segélyre tarthat jogos igényt: addig másrészt nem lehet tagadnunk, hogy ettől eltekintve is előbbre lehetnénk, mint a menüyre vagyunk. Hála isten,

számtalan jeles gazdája van Magyar- Erdélyországnak, azonban működésükről a nyilvánosság terén alig hallani! Míg Németország szakirodalma mesés számú adatok halmazát tárja elének: addig hazai közlönyeinkben alig találunk — tisztelet a kivételeknek — említésre méltót a „zöld praxisból;“ cikkeink java fordításokból áll! Pedig jól mondja az angol farmer újsága: „A gazda soha sem oly erős, oly meggyőző, oly hasznos magának és társainak, mint mikor ő maga szól a maga dolgairól!“ Ha minden jobb gazdánk egyéni tapasztalatait egy vagy más tárgyról röviden velősen közlené — mellőzhető volna azon hátrány, mely gyakran előfordul, hogy t. i. minden egyes, minden dolgot külön kísért meg! Hazai — kivált erdélyi — adataink ezen sajnós hiánya, mentse ki azon hézagokat, melyeket felolvasásom ezen második része okvetlenül mutatni fog!

(Folytatjuk.)

Az erdélyi kölcsönös biztosító társulat.

Kolozsvártt, 1872. febr. 8-án.

Az „erdélyi kölcsönös jég és tűzkármentő társulatnak 1866. april 3-án tartott rk. gyűlése által összebonyolított függőben maradt ügyeinek mostan — a szabályok értelmében — megkezdett tisztázása alkalmával, többfelől azon vád nyilvánult, mintha ezen intézet ügyfolyamának megállítása, az igazgatóságánál napvilágra került „rosz kezelés vagy gondatlan pazar gazdálkodás“ miatt, kellett volna bekövetkezni.

Mivel pedig, az ily esetleges feltevés — tekintve, hogy a társulat rendes s az évi számadásokkal foglalkozott közgyűlését, ugyan azon évi február 26-án már megtartotta volt, mely a tagok érdekében kihatólag, s a szabályok alapján másként intézkedett, mint a hamar utáni april 3-ki „rendkívüli“ az ügyfolyam oly rohamos megszüntetésével — könnyen oly gyanúsításokra adhat alkalmat, mely által a tagok szabálysabta kötelezettsége teljesítését, s ekkinti megindított kibontakozást, az illetők kárára megnehezítené. Mindezek elhárítására nézve, kötelességemnek tartom, az ügy- és a tisztelt tagok érdekében, nyilvánítani.

Miszerint „erdélyi kölcsönös jég- és tűzkármentő társulat“ igazgatóságánál, a különböző munkálatok együttes összehangoztatása tekintetéből is, a feltétlen nyilvános kezelési rendszer uralkodván, ekkint semminemű egyoldalú magány eljárásnak, vagy kezelésnek, helye nem volt, és nem is lehetett. Eképpen, az intézetnek mindennemű könyvei, s irományai, bárkinek is — a ki csak némileg érdeklődött — mindenkor az intézet irodájában betekintés s legkiterjedtebb részletig tudomás vétel végett, rendelkezésre állott, s áll még most is; továbbá pedig:

hogy az évi számadásokra kijelölt bizottságok munkálata mindenkor több hétig tartván behatárodó a legkis-

sebb bevétel és kiadás tételekig, kiválóan csak is ezen intézetnél szokásba volt — nyitott ajtók előtt folyt, és hogy ebbeli munkálat megkezdése, a kitűzött közgyűlés kihirdetésével mindannyiszor a helybeli- s távolabbi lapok által, közhírré tétetett.

Ily módon vizsgáltatott meg az 1865. évi számadás is, és pedig az évi eredmény rendkívülisége miatt — saját magam indítványára — megkettőztetett számú bizottsági tagok által, kiknek az arra vonatkozó s 1866. évi február 26-án bekövetkezett rendes közgyűléshez tett jelentése következően szól: Tisztelt választmány! Folyó hó 7-ről 455—1866 sz. alatti megbízása következtében nem mulasztá el alólírt bizottság, a társulat üzleteredményéről a mult 1865-ik évről szerkesztett igazgatói számadást megvizsgálni, s minden körülmények iránt, melyeknek kiderítése a bizottság feladatául tüzetett ki, kellő meggyőződést szerezni. Mely eljárásról következőkben tesszük meg tiszteletteljes tudósításunkat

„A mi az 1865. naptári évről szerkesztett igazgatói számadást illeti, ennek minden egyes tételei bizottság által beható vizsgálat tárgyává tétettek, s miután az, azok tanusítására szolgáló fő- és mellékkönyvek, levelezések és részletes számlák gondosan átnézettek, s ez utóbbiaknak viszont minden tanuokmányai, ugy a bevételi vagyis fedezeti, mint a kiadási s illetőleg szükségleti tételekre nézve rendről-rendre megvizsgáltattak, nem kétkedik a bizottság teljes meggyőződése szerint nyilvánítani: miszerint az érintett 1865-ik évi igazgatói számadás minden tételei a tényállás szerint hiven és pontosan vannak megállapítva, valaszt is, hogy a számviteli eljárás, a meglevő fő- és mellék könyvek által ugy van elintézve, hogy az a rendes könyvviteli kívánalmainak a kellő kerekdedségnek és a végeredmény bármikori ellenőrizhetése céljának teljesen megfelel.“ „Kolozsvártt, febr. 19-én, 1866.“

Páll Sándor,
kormányzszéki titoknok.

Forrai Ferencz,
tart. kir. főszámvevő.

Ocsvai Ferencz,
tanár.

Fereczi Mozes,
tart. kir. főszámviv. alszámvevő
vizsgáló-biztosok.

De nem csak az erre vonatkozó számadás, (öt—összesített táblázat mellett) — az intézetnek egész fennállása alattiak (22. évfolyambeliek) a m. kormánynak még 1866-ban bemutatattak! A nm. magyar kir. keresk. miniszterium 13569/1868. május 24. 1870 keletkezett leirata szerint: behatólag megvizsgáltatott és helyesnek találtatottnak nyilvánított; nem különben külföldi szak- s közgazdasági lapok által is, ezen intézetnek eljárásai folyton figyelemmel kísértetvén, azok, akkori kortársaiéval szemben — nem egyszer teljes méltánnyal kiválóan lettek felemlítve!*)

*) Lásd, dr. E. A. Masius.Leipzig „Versicherungs-Zeitungs“ 1846—1848-ig, továbbá ugyan attól, „Rundschau der Versicherungen,“ Leipzig 1850-től—1866-ig; mások között: Berlinből Timpe H. „közgazdasági s közlekedési lapja“ 1864 június 5-én az „Erdélyi társulatnak“ azon évi mártius 15. tartott közgyűlésről a számadási tételek felemlítése után így ír: „Mindenek felett dicsérnünk kell hogy az erdélyi (Kolozsvártt székelő) társulat, letelt évről számadását a legnagyobb nyíltsággal bocsátotta közre, melyről némely osztrák társa-

Mi pedig a netaláni, gondatlan, pazar gazdálkodási vádat illeti, arra csak annyi legyen mondva; miszerint, tekintve azt, hogy a cs. kir. kormány az 50-es évek elején, ez intézeti költségek fedezésére, évenkénti pénzálláshoz képest, a 30%-nál többet nem engedett felhasználhatni. — mind e mellett, az igazgatóság — ilyképen rendelkezhető mennyiségből — az intézetnek mindennemű költségei fedezésére 16—20%-nál többet nem fordítván, ez által is évenként — ha nem többet — de mindenesetre 10—14%-it, s együttvéve 150 ezeret túlhaladva — a kár eseteknek födezetésére megtakarított Ez pedig annál nagyobb takarékos rendszerre mutat, miután ezen intézet saját önnön maga erejéből — minden mellékes pénzbeli támogatás nélkül — fejlődött ki, ugy, hogy kezdetben az első rizma papir is, hitelre vásároltatott; s mind e mellett: fennállása alatt, nem csak minden költségeit fedezte, sőt 5950 károsult tagot is teljesen kárpotolt, és e mellett, az illető nem károsult tagoknak is — többször díjosztalék gyanánt 20—64%-ig fizetett vissza, melyekre kész pénzben 1.272,604 frt. 63 krt. forgatván meg!!

Arra nézve pedig, mi netalán gondatlan elővigyázatlanságot illethetné, ha tekintjük, hogy messzi — különböző országokra terjedő — ágozatukból**) álló pénzüzetek rendszeren a jövedékből évenkénti lehető vesztesékre 5% számítanak és ha tekintjük, hogy az erdélyi (uttörő) társulat, fenállása alatt a társadalomnak — hányszor megváltoztatott politikai rendszerén, hatolt keresztül! és végre, ha tekintjük, hogy mind e mellett, ezen — magán erején állott társulat az egész 22 éve alatt összesítve is, alig mutathat fel 2% (tehát általán véve, évenként nem is $\frac{1}{11}$ -%) vesztesé! — akkor e körülmény is elegendő tanúsággul szolgálhat arra: hogy a lehető legnagyobb gond és elővigyázat volt nem csak bent — az igazgatóságnál, hanem kint — az intézetnek külszerveinél is alkalmazva, melyeknek ilyképeni eljárásaik,, bár hol s bár minő körülmények közepett is — mindenkor a legkiválóbb elismerésre érdemesek.

A tagok érdekét, mint egyesekét, ugy összesítve mint társulatét — részrehajlatlanul képviselni és lehető megkárosítatások ellen — veszteséktől — oltalmazni: volt hi-

ság magának példát vehetne. De különösen kell azt, ez érkezetén e társulat ellen keletkezett megtámadatás tekintetéből is kiemelnünk, miután egy oly társaság, melynek okai lehetnek — valamit eltakarítani, ily nyíltsággal arra felelni, képes nem lett volna. A kolozsvári (Erdélyi) társulatnak nem megvetendő előnye van sok más kölcsönös társulatok fölött abban is, hogy letét osztályán kívül, mindkét szakmában külön tartalékokkal is bír. Ez oly előny, melyhez hasonlót ritka intézet mutathat fel. Azért teljes nyugodtsággal nézhet elébe ezen társulat minden további esetleges megtámadatásnak, vissza tekintvén eredményeire, minőket a lefolyt évben, még némely osztrák nagy társaságok sem képesek felmutatni.“

**) 1865-ik évben érdekelt, s az „erdélyi tűzkármentési osztályában tagok száma:

Erdélyben	4937
Magyarországban	13,329
Ausztria és Morvában	2,246
Csehországban	33
Galicziában	1,116

Összesen 24661 tag.

vattatása a szabályok alapján — a társulati igazgatóságok! Hogy e szabályok kerete — bár minő körülmények között is — az igazgatóság által szabad akarattól átlépetett volna, aligha valaki megmutathatja! Ennélfogva bárki is, a ki képesnek érzi magát — bárminő szabályellenes eljárást, és ebből a társulatra háromló szándékos megkárosítást felmutatni, mi által az igazgatóságot, vagy is: az igazgatót hibáztatni vagy vádolni lehetne — lépjenki nyílt sisakkal a nagy közönség elébe! miután csak ez van hivatva jelen ügyben, mint saját magában — itélni, s meggyőződése szerint elfordulni attól s büntetni azt, ki bizalomteljes megtiszteltetéssel — bár minő ürügy alatt is — az intézet vagy is annak összes tagjai rovására visszaélni merészelt volna.

Kulisseky János.

Méhész naptár.

III. február.

A méh szurásról.

A méh azon egyetlen esetben veszi igénybe szurásra fulánkját, ha lakokat vagy királynéjokat veszély fenyegeti. Lakjoktól távol félénkek s nyugtalanul futnak, észlelhetjük ezt, midőn takarmány növényeinket vagy rétjeinket kaszálják.

A méhszurás hatása minden emberre nézve különböző, gyengébb vagy erősebb, hosszabb az egyiknél 3—4 napig, a másikon csak percekig tartó mulékony daganatot okoz. Némely ember miként p. o. én is, kevésbé vagy épen fel sem veszi. Kétségen kívüli, hogy a méh szuráshoz hozzá lehet szokni. Azért kezdőnek ajánlom, hogy erősen szurassa össze magát, azután a szurás iránt közömbös lesz. Mig a szurás iránt érzékenyekünk és utána daganat áll elő, mig a fájdalom miatt bátortalanok vagyunk, biztosan a miveletet nem intézhetjük, azért igyekezzünk a szurás után a fulánkot testünkben mihamarább kivenni, hogy a testbe sok méregnedv ne mehessen és a szurás helyén a mérget a mennyire lehet a testből nyomjuk ki. Én a megszurt helyet rögtön Ammoniak szeszszel dörzsölöm bé, így meg sem dagad, s fájdalmat sem érzek.

A méhek és a méhtörzs betegségei.

1. A hasmenés abban áll, hogy a méhek a belekben össze gyűlt emésztetet nem tudván tovább visszatartani, szokásuk ellenére azt a kaptárba ürítik ki, s ez által a kasok falát, a lépeket s egymást is bepiszkolják.

Ezen betegségnek sokféle az oka. Előfordul télen, ha a méhek sokáig vannak a kasba zárva, ha bármely külső ok által nyugtalanítottak; a rossz méz fogyasztástól is származhatik, p. o. ha ősszel igen sok fedetlen mézők maradván, az megsavanyodik és erjedésbe megy által; előjön a fenyő méz által okozva, elő ha késő ősszel sok méz harmatot gyűjtenek, ha ősszel jégezedett cukor, pityóka szalad, vagy sör szörppel tápláltatnak méz helyett, ha megülnek, ha lakjuk belseje túl nedves, vagy igen száraz. Ha a méhészt az elsoroltakat kikerüli, ritkán fognak méhei e bajban szenvedni. Ha azonban e betegség elő áll, nem se-

git más, mint egy szép csendes nap, melyen a méhek ki repülvén meggyűlt bélsárokától kaptáron kívüli kiürítés által megszabadulnak. Ekkor ezen betegség magától megszűnik.

A méhészt könyvekben gyógyszerként számtalan vegyíték említetik. Ezek mind nem hogy segitenének, de egyenesen ártanak, mert a méhek nyugtalanítása nélkül egyetlen szert sem alkalmazhatunk, nyugalom az egyetlen óvszer, melyel a már kifejtett és csak kirepülés által gyógyítható betegség rosszabbra fordulását gátolja.

2. A szomjuság. A méhek táplálására mint láttuk szükséges a méz, virágpor és víz. Télen, midőn a méhek kasukat el nem hagyhatják, a megkívántató víz nem ritkán hiányzik, nevezetesen tavasz felé, midőn már a fiasítást újra megkezdették, mert a méhek ősszel a sejtekbe vizet készletül nem hordanak, és a kaptárjukban lévő víz forrása könnyen kiapad. Ezen víz forrás a számba nem vehető lég vízréseken kívül, a mézben még létező víz rész és a melegből kifejlődő gőzpárából a kaptár fedelére s oldalaira leülepedett nyirok. Ha a víz részek erősen párolganak a méztől, a méz megecsukrosodik és igen keménynyé lesz. És szinte úgy, ha a kaptárban kifejlődő pára bármi oknál fogva belőle kihuzódik; vagy ha téli telepük közelében általok könnyen megközelíthető helyekre nedvesség nem ülepedik — a méheket a szomj csakhamar nyugtalanságba hozza. Felragják a boltozott méz sejteit, hogy a benne levő csekély víz részt belőle kiszivhassák, a mézet belőle kimorzsolják; a fiasítást is kiszivják és annak folytatását bészünetik, mert víz hiánya miatt fiasítási tápot nem készíthetnek. A szükség naponta növekszik, a kaptárban ide s tova szaladgálásba áthúlnak, minek következtében hasmenésbe esnek. Sokan hűvös, sőt hideg időben is kirepülvén elvesznek, sőt szomjuság miatt nem ritkán az egész törzs elhal. A szomj-bajnak majdnem mindig elejét vehetjük, ha a kaptárok tél elé úgy készítetnek el, miként azt september havi cikemben elmondandom. Néha azonban a leggondosabb elővigyázat mellett is előjön e baj, és ekkor adjunk vizet a törzsnek. Lehet adni, ha üres lépbe vizet öntünk s közel téli telepökhöz béakasztjuk. Lehet úgy is, hogy a kaptárok fedő deszkájába 4 ujjnyi nyílást vágunk, erre egy fenék nélküli ládácskát helyezünk, melybe vízzel itatott szivacs van téve s betakarván ruhadarabbal reá tesszük a fedelet, ha a méhek a nedvet kiszivták, a nedvesítést ismételtetjük. Én e célra egy fertályos üvegecskét használok, melyben dugó helyett egy darab szivacs van. Ezt megfordítva teszem a méztárba a fedő deszkán lévő lyukban szájával lefelé, s ha látom, hogy az üvegbe lévő víz fogyatékán van, ismét tele töltöm.

3. A fiasítás rothadása. Ezen betegség elhalása, rothadásba átmente és végre elszáradása, a részint fedetlen, részint befedett fiasításnak. Ennek két körjellegét kell megkülönböztetnünk: egyike ragálytalan, másika veszélyesen ragályos; a nem ragályost sokféle ok idézi elő. Így p. o. elhal a fiasítás egy része, ha a törzs erős kidobolás vagy helyesere által méheitől nagyon

megfosztatik, mely esetben nem lévén elegendő méhe, a fiasítás ápolás hiányába hal el; vagy kora tavasszal, ha hirtelen hideg idő áll be és az ápoló méhek feljebb húzódván az ápolatlan maradt fiasítás elhal, ezt azonban később a méhek a lépekből kitisztítván semmi nagyobb baj se történik. Minden méh betegségek közt legfélelmesebb s legveszélyesebb a ragályos fiasítási rothadás. Miután a tudós méhészvilág e felett, hogy mi idézi elő, miként lehetne megelőzni, s ha elő áll, miként orvosolni, még tisztába nincsen — a ragályos fiasítási rothadásban szenvedő törzssel szemben mester úgy mint a kezdő méhész elcsüggedve tanács nélkül áll. Miután e fontos kór tárgyalása épen jelenleg képezi a méhész világ vitatárgyát, s maholnap annak végmegoldását várhatjuk, a kérdéstről annak idején bővebben fogunk szólni. Istennek legyen hála, ily esetem még soha sem volt. Figyelmeztetem méhésztársaimat és főleg a kezdőket: hogy az étetésre szánt mézet gondosan vizsgálják meg, mert legtöbb helyt ez idézte elő e ragályos bajt.

4. **A nyátlan-ság, anyaterméketlenség és herefiasító anya.** E három körjelenet egyenlő s akár anyátlan, akár terméketlen vagy herefiasító anyás a törzs, tökéletesen egy, mert emberi segély nélkül elveszett. Ezen bajban szenvedő törzs négyféleképen különbözik.

a) Királynéja nincsen és a törzs teljesen fiasítás nélküli, vagy csak boltozott fiasítása van, melyből királynét többé nem lehet nevelni.

b) Nincsen királynéja, de van egy vagy több dolgozó méh által tojt herefiasítása.

c) Van, de tojni képtelen királynéja.

d) Van, de csak heretojót királynéja.

A méhész ezen kórt csak úgy előzheti meg: ha az öreg királynékat kellő időben eltávolítja, kaptárait szél enyhében és röplyukaival soha nagyon közel egymáshoz nem helyezi, mert ez esetben a lakadalmi kirepülésből hazatérő királynék elvesztik lakjukat.

A fentebb a)-tól d)-ig elsorolt esetekben, kettő igen könnyen, kettő nehezen, sőt belvizsga nélkül biztosan meg sem határozható.

Felteszem egy törzsnek csak herefiasítása van, a szalma kasokban is alólról a lépek közé való egy pillantás elég arra, hogy biztosan tudhassuk, hogy a herefiasítás a királynétől vagy egy vagy több dolgozó méhtől ered-e? mert ha a herefiasítás dolgozó méh sejtekben van, akkor királynétől, ha csak heresejtekben, akkor dolgozó méhtől ered. Van-e a törzsnek tojni képtelen királynéja, vagy anyátlan-e? Ezt belvizsgálat nélkül, melyet csak a mozgó építményű kaptároknál eszközölhetünk, biztosan megtudni nem lehet.

Ha a királyné bármely ok miatt elvész, a méheket bizonyos nyugtalanság lepi meg; szaladgálnak, repkednek, sőt némelyek a szomszéd törzshöz költöznek. Ha fülünket a kasra tesszük benn tompa bögést hallunk, füstöt fujva bele ezen zaj még erősebbé lesz, s ha bele tekintünk, a méheket a lépek közt, a kas oldalán széjelszórtan futkosva

találjuk. Ezen helyzet néha hosszabban, néha rövidebb ideig tart.

E három körban szenvedő törzseket legjobb, ha kezdő méhész egyszerüen megsemmisíti, minthogy sem fiasítási léppel, sem termékeny felesleg királynéval nem rendelkezik, sőt ha van is rendelkezése alatt, legjobb ha őket műraj készítéshez osztja bé, sem hogy sikertelen orvoslás által az egészséget elveszítse. A kezdők azonban a megsemmisítésre nehezen határozzák el magokat, ne hogy egy törzsszel szegényebbek legyenek.

A méhek ellenségei.

A méheknek ellenségei közül nálunk a következő négy a legnevezetesebb: az egér, a harkály, a szén-czinege és a viasz moly, a három első csak télen át üzi gonosz mesterségét, ezek ellen miként védjük kasainkat, az őszi hónapokban a bételelésről szólva elmondom. Nyárban csak a viasz moly veendő figyelembe.

Hogy egyik vagy másik madár legtöbbet a fecske és golya repültében elcsip egy méhecskét, ez nagy bajt nem okoz. *)

A viasz molynek két neme van, egy kisebb és egy nagyobb. Az első bár nagyobb számban jelenik meg, még is kevésbé ártalmas neme mint az utolsó. Nyári meleg estéken azon kis hamuszínű pillangók nagy számban repkednek a kaptárok röplyukai előtt. A kis fajtának rovarai leginkább az aljdeszkára lehulló morzsalékból táplálkoznak a hová rendszeren tojásaikat is tojják — de oly pókhálózatot nem csinálnak mint a ludtoll vastagságra is megnövő nagy fajta mely a gyenge törzsnél még a lépeket is veszélyesen megtámadja, mi azonban csak a gondatlan vagy tudatlan méhtartó gazdánál szokott megtörténni. Erős törzseknel hol a méhek a lépeket ellepik, mit sem árthatnak; azért a méhész mozgó építményű kaptárába csak annyi lépet tegyen, mennyit méhei ellephetnek; ha pedig valamely törzs vége rajzás vagy véletlen eset által megfogyott szedje ki a felesleges lépeket, s tegye el míg a törzs népe megszorodik s csak azután akassza vissza. A lépek kaptáron kívül is figyelmes gondozást igényelnek, és ily esetben évekig elállanak.

A lépek legjobban elállanak légvonalban $1\frac{1}{2}$ hüvelyk távolságban egymástól, mert a viasz moly légvonatos helyen nem élhet. Ugy szinte 6—7 fok melegségű száraz pinczében is elállanak, továbbá a szekrénybe felaggatva, ha alján 2—3 hetenként kénköves kanóczot gyujtunk és füstjét bé-

*) A golyára nézve van egy kis megjegyzésünk. Egy bajorországi vidéki gazd. egylet lapja közli, hogy a réteken végig sétáló golya, roppant mennyiségű méhet fogyaszt, mert valahányszor e komolyan lépdelő állat jobbra vagy balra a föld felé hajlong, nem a virágok szemléletében gvönyörködik, hanem egy-egy méhet csip el azok kelyhéről. A mézhordás idenye alatt megvizsgált golya begyében annyi méhet találtak, hogy számok majdnem egy gyengébb útrajjal felér. Hazánk t. méhészeit felkérem, legyenek szivesek e közlemény értekezésben észleleteiket megtenni és esetleg közreadni, — golya uramnak különben is hosszúra nyulik a rovása, mert egyenesen avval gyanúsítják, hogy a fogoly madárkát és a nyulacska jobban szeretné, mint a kigyót és békát!

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 4-ik számához, 1872.

rekesztjük, hogy ez által a netalán valamelyik lépben jelenlévő molyrovart megöljük.

A méhek elleneihez sorozandó még a tudatlan ember, de főleg a rablás, mert a rabló méh ellensége a megrablottnak.

A méh a vele született fáradhatlan s kielégíthetlen mézgyűjtési ösztönénél fogva, a mézet felkutatja s bárhol találván lakába hordja, ezért nem lehet csudálni ha egyik törzs a másikat ki is rabolja.

A rablás főleg szép meleg csendes napokon tavasszal hordás ideje előtt és ősszel utána szokott rendszeren történni. Mert a méhek akkor is szeretnék mézet gyűjteni midőn a természetben a virágokon nem találnak. A kiküldött kémek kutatják a mézet, gondosan közelednek a lakott kasokhoz, félénken röpködnek a röplyukakhoz, tudva hogy idegen államterületen ellenséges szándok vezérli őket és mint ellen megtámadtatván futásban keresik a menekülést; de csakhamar visszatérnek, hogy a kasba valahogy bécsuszhasanak. Ismétli sikertelen kutatás után tova repülnek egyiktől a másikhoz és ha végre egyet találnak, rendszeren egy gyenge vagy anyátlan törzset melybe ellenállás nélkül bémehetnek, s belőle egy kis mézet orozhatnak, gyorsan repülnek lakukba, s már a röplyuknál azt nagy zajjal jelentik társaiknak és csakhamar kémjeik utmutatására mások is követik. Ha most is sikerül a bemenet, azontul percről-perczre szaporodik az ostromlók száma, s csakhamar tetőpontját éri.

Ebből következtetve hibás azok nézete kik azt hiszik mintha a rablóméh a többtől egészen külön vált fajtát képezne; s hogy e rablóméhek a virágból való méz gyűjtés helyett csakis a kaptárokból rabolnának.

Könnyű a rablást megelőzni, de nehéz, igen nehéz a már elkezdett megfékezni. Azért a kezdő méhésznép közt a következőkre legyen gondos és figyelmes ugy mint.

1) Anyátlan törzset a hordás előtt és végeztével ne tőrjön.

2) Tavasz kezdetén anyátlan kaptárt ne igyekezzék boltozatlan fiasítás betételével anyásítani, mert mielőtt örömet élvezné, kiraboltatik.

3) Behordás után ne tőrjön gyenge anyás törzset sem, mert legtöbbször ezek okai a rablásnak.

4) Ne tőrjön kosarain egy röplyuknál többet és a hordás előtt és utána a gyengébb törzsek röplyukait szűkítse meg, hogy alig pár méh járhasson rajtok.

5) Naplementig ne étessen és napfeljötté előtt a bétett mézet vegye ki, vigyázzon nehogy a mézet elcsorgassa s ha ez megtörténne, igyekezzék azt megsemmisíteni.

6) Méheitől mézet ne vegyen el napfényes meleg napban, ne használjon sok füstölést, ne hogy méhei elboldulván, elbátortalanodjanak, mely esetben a rablásnak a legerősebb törzs sem képes ellentállani.

Kezdő méhésznek ha egyszer a rablás megkezdődött, tanácslom ha lehetséges rögtön vigye $\frac{1}{2}$ órajárásnyira megtámadott törzset, s hagyja ott 14 napig. A mester termé-

zetesen más cselekvényhez folyamodik. A kezdőt kérem higgye el nékem, hogy papiron a rablás sokkal könnyebben fékezhető, mint a kaptárok közt; azért légyen elővigyázattal a rablás kitörése ellen, de ha előállt, mozdítsa helyéről rögtön a megtámadottat, s a rablásnak azonnal vége lesz.

Ha a megtámadott egy mozdíthatatlan állványban lenne elhelyezve, szedje ki onnan és tegye egyes kaptárba, azzal mit sem gondolván hogy az áttétel alatt idegen rablóméhek is teszen a kaptárba, ezek a törzsnek még előnyére lesznek, mert messze elköltöztetvén távoli lakuktól, idegen helyen a törzsnél maradnak, a rablás megszűnván a törzs tagjává válnak, és melyet ma megraboltak holnap néki gyűjtenek.

Néha nehéz a kezdőnek felismerni, hogy népét rabolják-e? vagy népe rabol-e? Legbiztosabb, ha az elrepülni akaró méhek közül 4—5-öt újjával szét nyom. Ha méz van az elrepülőknél: ugy kaptárát rabolják; ha üresek ugy kaptára a rabló.

Még ebben a hóban szólhatunk pár szót a méhek elhelyezéséről, és a méh kaptárok alakjáról.

A régi korbéli méhésznép nagy fontosságot tulajdonított annak: hogy a felállított méhesben a méhtörzsek melyik égtáj felé repüljenek. Ez ma már tapasztalat szerint közömbös, csak kellőleg legyenek a vihar és főleg a légvonat ellen védve. Oly csendes légvonatu hely, melyen a legforróbb nyári napon is hűvös levegő érezhető a méheknek halála; ilyen helyre méhest ne állítsunk, mert ott minden tudomány és mesterség [szégyent vall ily helyen a legerősebb törzsek méhei is lassanként elhalnak! Ha azonban méhesünk vihar s légvonat ellen védetten van elhelyezve, teljesen mindegy méheink bármelyik égtáj felé repüljenek. [Ha választásunk van, ugy válasszuk a keletet, továbbá éjszakot, azután délt, végre nyugatot. A dél és nyugatnak állított méheink beárnyékolás által legyenek védve a nyári forró nap sugarai ellen.

A méh alakja sem tesz oly nagy különbséget, mint némelyek hiszik. Elég ha a kaptárnak építménye mozgó s kellő térmértéke van; alkotása nyárban a meleg, télben a hideg ellen védje a törzset. Bel térmértéke 3500—4000 köb hüvelyk, de ennél ne legyen kisebb, természetes hogy egy kaptár mentől tökéletesebb s minél inkább van a vidék szükséglete szerint alkotva, annál előnyösebb; főleg kezdő olyan kaptárt szerezzen, mely lehetőleg legkönnyebben legyen kezelhető, hogy a kellő gyakorlatot mihamarább magáévá tegye.

Azért kezdőnek épen a kényelmesebb kezelhetőségű az egyes kaptárokat inkább ajánlhatom, melyeket a miveletnél tetszésünk szerint és a szükséghez képest helyeikről elmozdíthatunk.

A számtalan különböző alaku kaptárok közül kétségen kívül első helyen említendő a báró Berlepsch Ágost által 1861-ik évben feltalált ugynevezett fekvő kaptár lehető mozgó fedéllel és rá mákkal, oldalt nyíló ajtóval, mely egyes kaptárt jelenleg

mint legkönnyebben kezelhetőt, és így legjobbnak mondhatót ajánlom. Szükkeretű cikkemben leírására a tér hibázik, de leírás után is, ha csak az asztalos maga nem méhész, vagy ennek közvetlen felügyelete alatt nem dolgozik pontatlan művet állít elő, miért is ha valaki ily kaptárt ohajt, annak mintakaptárt szívesen készíttetek.

Más többféle kaptárokat tartalmazó állvány-méhes ugynevezett Pavillon-nak is megvannak előnyei, de még is nehezebb kezelésük. Ilyenek összeállításához csak az álló kaptárok használhatók.

Február hó néha hidegebb mint január, azért ez utóbbi óra ajánlott gondozás februárban is megtartandó.

A folyó hóban már a méhek fiasitanak. Ha valamelyik törzsnél hasmenés mutatkozik, igyekezzünk sötét helyre téve lehető nyugalomba tartani. S mihelyt enyhe csendes idő áll be, a röplyukba fecskendezett lágy-meleg higitott mézzel ingereljük tisztulási kirepülésre. Méhesünk előtt a földet szórjuk be törekkkel, hogy a hideg földre lehulló méhek meg ne dermedjenek; az anyátlanságról gyanusakat kísérjük figyelemmel.

Folytatja híven jövőre is az öreg

Marosmenti méhész.

T Á R S A L G Ó.

Vándorgyűléseink érdekében.

Az erdélyi gazd. egyesület igazg. választmánya az „Erdélyi Gazda“ 1-ső számában közölte az ismeretterjesztő szakosztály által kidolgozott vándorgyűlési alapszabály-tervezetet, és újlag felkéri a t. gazdaközönseget szíveskedjék netáni kifogásait vagy megjegyzéseit e lap hasábjain mielőbb közölni, hogy a minden oldalról megvitatott dolgozatot egyesületi közgyűlésünk a közvélemény valódi kifolyásaként tekinthesse, s a szerint tárgyalhassa.

Egyszermind felkéretnek a t. hatóságok, egyesületek és egyesek, hogy a jövő évi vándorgyűlés által tárgyalandó kérdésekre nézve indítványait és javaslataikat f. évi márczius 15-ig a titkári hivatalhoz eljuttatni szíveskedjenek.

Kelt Kolozsvártt, 1872. február 17-én.

Gamauf Vilmos, egyesületi titkár.

Georgikai vitatkozások.

Ezen, több külföldi tanintézetben szokásban levő, s azt hiszem célját tekintve nálunk is minden szakember által örömmel üdvözölt intézményt, Kolozsmonostoron f. hó 3-án léptettük életbe.

E „Georgikai vitatkozások“ feladata: egyes napi érdekű kérdéseknek maguk az intézetbeli ifjak általi megvitatása, mindannyiszor a tanári testület jelenlétében, s az illető szaktanár, mint elnöknek, kinek a vitatás alá vett kérdés szakmájába vág, vezetése mellett.

A vitatás alá veendő kérdéseket, melyeknek befogadására egy „Kérdő szekrény“ van kitéve, maguk az ifjak tűzik ki s a vitatkozás menetének feljegyzésére szintén maguk közül egy jegyzőt választanak, a ki azután a vitatkozás alatt tett jegyzetei alapján az egész tárgyalásról egy jegyzőkönyvet állít egybe, mely jegyzőkönyvek az illető szaktanár láttamozásával hitelesíttetnek.

Ezen vitatkozások ez évben mindannyiszor a „Georgikai felolvasások“ után tartatnak, s miként emezek úgy azok is teljesen nyilvánosak.

Az hiszem felesleges volna itt ezen intézmény fontosságát hosszasan bizonyítgatni, miután annak jótékony hatását, úgy az ifjak szakértelmének a kölcsönös eszmecsere általi fejlesztésére; valamint azok szakértelmi fejlődésének a tanári testület általi felismerésére; továbbá a közéletben az elsajátított szakismeretnek másokkal leendő közlése céljából annyira szükséges szabatos kifejezések elsajátítására; nem különben az ifjaknak majdan a gaz-

dasági egyesületekben leendő tényleges részvételre való előkészítésére is, az első tekintet oly világosan kimutatja, miszerint ezen, az intézetünknel már mult évben rendszeresített „Georgikai felolvasások“-nak mintegy kiegészítésül tekinthető „vitatkozások“ hitünk szerint idővel intézetünknel a szakértelmi fejlesztés egyik legfőbb tényezőjévé válnának; miért is azok eredményének közlésére e lapok t. szerkesztője a tanári testület üléséből fel lett kérve, — s ime az első „Georgikai vitatkozás“ eredményéről szóló jegyzőkönyvet van szerencsénk a tisztelt gazdaközönseggel ezennel be is mutatni.

Kolozsmonostor, 1872. feb. 10.

A tanári testület nevében:

Kodolányi Antal,
igazgató.

I.

Tartatott 1872. február 3-án.

Kérdés: Miként hathatni szarvasmarha tenyésztésünk emelésére, mi lenne szarvasmarha tenyésztésünk emelése céljából a kormánynak teendője, mely fajta legalkalmasabb a magyar fajtaválai keresztesítésre?

Elnök: Gamauf Vilmos, az állattenyésztés r. k. tanára, jegyző: Szentkirályi Ákos, III-ad éves hallgató.

A fenti kérdés három részre osztatván, sor szerint tárgyalatott.

1) Miként hathatni szarvasmarha tenyésztésünk emelésére?

Ezen kérdés tulajdonképeni megvitatását megelőzte azon körülmények előtűntetése, melyek szarvasmarha tenyésztésünket pangásban tartva azt kifejlődni nem engedik.

Ismeretes az, hogy nagy birtokosaink — tisztelet a kivételeknek — kik különösen hivatva volnának szarvasmarha tenyésztésünk emelésére befolylni, több gondot és tőkét fordítanak a lótenyésztésre; de ha mindjárt ellenkezőleg állna is a dolog, kérdés, hogy a kisbirtokosság képes volna-e a jó példát követni; képes volna-e magára hagyatva, legyőzni azon akadályokat, melyek utjában állanak.

Tekintve Erdély mezőgazdasági fejlettségét, nagyon kevés birtok van képesítve arra, hogy takarmányt termeljen és így erőteljes táplálékot nyújtson — első sorban is — az apa és anya

állatoknak; kényszerítve van tehát a folyton kevesbűlő legelőket, melyek némely helyt pl. főleg a mezőségen még vízhiányban is szenvednek — venni igénybe és állatait szalmával takarmányozni, legtöbb gazdaság termel ugyan szénás takarmányt, azonban kevés van — aránylag — olyan, a mely annak egy részét — különösen fiatal — állataival fel is etetné, hanem mint szemet értékesíti, mivel szorult helyzeténél fogva nem várhatja be azt, míg a szemes takarmány értéke — habár gyakran megháromszorozva is, de mégis évek múlva állatai árában megtérül. — A tejelő állatok névszerint tehenek jármázásának előnye vagy hátránya, mint czélunktól távolabb álló elvi kérdés nem vitatott meg.

Láttuk, hogy a tenyész alanyok rosszul tartatnak, mily borjukat várhatunk tehát tőlük? hozzájárulván ehhez még azon körülmény, hogy viszonyaink között jó és czélnek megfelelő apa állatok — mondhatnók, hogy általában véve — nem csak minőségileg, hanem mennyiségileg is hiányzanak, ezt bizonyítja azon statisztikai tény, hogy az Erdélyben okvetlenül megkívántató bika létszámból mintegy 3000 darab hiányzik. Ezek mellett a nyert borjak megfelelő táplálására nem csak kevés, de majdnem semmi gond sincs fordítva.

Ezen körülmények alapoka gyanánt a legtöbb vitakozó által az ismeret—és pénzhiány tüntettetett fel; hol az egyik, hol a másiknak tulajdonitva tulnyomó befolyást. Az ismeret hiány mellett érveltetett — a többek között — az, hogy sok oly vidék van Erdélyben — pl. Nyárádmente, Udvarhelyszék — melynek szarvasmarha állománya — a mai viszonyok mellett is — szépnek, jónak mondható, sőt jól is táplált, de emelésére — a kimustrálás, apaállatok megválasztása okszerű párosítás stb. által — semmi gond nem fordítottatik; daczára annak, hogy az alap még jó; viszont számos jeles képzettségű gyakorlati gazdával birunk, kik mindent elkövetnének marhatenyésztésük emelésére, jeles apaállatok bevására és az anyák és borjak költségesebb erőteljes táplálására pénzzel denem rendelkeznek.

Ezek után áttér a vitakozás a tulajdonképeni kérdés eldöntésére. A felelet a következőkben találja körvonalozását; — összefüggésben az előbb elmondottakkal.

Miután a legelő hiányon — mezőgazdasági viszonyaink fejlődése folytán — segíteni nem lehet, iparkodjunk mesterséges takarmánymentől nagyobb kiterjedésben termelni, mit a helyes birtok rendezés, tagosítás stb. leghatásosabban előmozdít; fordítsunk állataink erőteljes táplálására szemes eleséget is, tehát ne elégedjünk meg egyedül a szálás takarmánnyal. De ne csak az apa és anya állatokat tartsuk mennyiségileg és minőségileg is jól, hanem fordítsunk több gondot a borjak nevelésére; mivel ez által leszünk képesítve jeles tenyészállatokat magunk is előállítani; addig is azonban igyekezzünk jeles és elegendő számú bikára szert tenni. A kisbirtokosok és községek társulás útján könnyen szerezhetnének megfelelő bikákat. Zárjuk ki a tenyészésből a hitvány, elcsenevészedett teheneket, az elvénült és a czélnek már meg nem felelő bikákat; főleg pedig ne jármazzuk ideje korán a még ki nem fejlett fiatal szarvasmarhát.

Az ismerethiányon gyökeresen segíteni első sorban a kormány, másrészt kiki a maga körében van hivatva.

A pénzhiány oly mérvben fog elmaradni, a minőben hitelünk emelkedik, ezt pedig egyedül a helyes alapokra fektetett birtokrendezés, tagosítás, telekkönyvezés stb. mozdíthatja elő; szép eredményeket várhatunk ez ügyben a társulási szellem elterjedé-

sétől is, mely népbankokat, takarékok, kisegítő stb. pénztárakat hoz létre; mi által a tőkék gyűjtetnek és olcsóbbá tételnek.

A szarvasmarha tenyésztés emelésére nézve fontos szerepre vannak hivatva a gazdasági kiállítások is; különösen a szép és jó állatok díjazása által. A díjak azonban legyenek elég nagyok, hogy a gazdát fáradságáért kárpótolják, másokat pedig utánzásra ösztönözzék. Czélszerű volna díjt kitűzni oly községekre, melyek teheneik után aránylag legtöbb borjút nyertek. A szép és jó állatok látása is felébreszti a gazdák előszeretetét irántok és felkelti a vágyat, ily szép és jó állatokat bírni, ha csak lehet személyesen nevelni.

2) Milenne szarvasmarha tenyésztésünk emelése czéljából a kormánynak kötelessége illetőleg teendője?

Czélszerűnek találok az e tárgyban kimondott elveket egyes pontokban foglalni össze.

a) Czélszerű tagosítási törvények és könnyebben elviselhető adózási rendszer életbeléptetése.

A tagosítást megelőzőleg azonban a népet és birtokosságot annak jóvoltáról, az ezáltal megváltozott körülmények czélszerű felhasználásának mikéntjéről alaposan fel kell világosítani.

b) A mezei gazdasági ismeretek a nép közötti elterjedéséről különösen példány gazdaságok és földműves iskolák felállítása által a kormány viselne gondot.

A vándor tanári intézmény mielőbbi életbeléptetése azonban mint főfontosságú első helyen emeltetett ki; napjainkban ugyanis még kevés kiscgazda hajlandó fiát a földművelési iskolába küldeni, és ez által őt 2—3 évig gazdaságában nélkülözni; de azon oktatást, mely saját tűzhelyénél nyújtatik neki szívesen fogadja és követi is.

E tárgyban egy új és nálunk eredeti eszme is került szónyegre; ugyan is, szólítva fel a kormány az országban szerte lakó tudományosan és gyakorlatilag képzett gazdákból nehányat arra, hogy a népnek, helyes időben, jól választott irányban népszerű mezőgazdasági előadást és oktatást adjon. Bizonyára nem egy lesz, a ki dicséret, pénzjutalom vagy csupa felebaráti szeretetből is erre vállalkozik.

c) A gazd. kiállítások hatásosbá tételéhez járjon a kormány értékes jutalmak kitűzése által. Könnyítse a jeles tenyész állatok megszerzését, viselje a szállítás költségeit, vagy pedig a mi legüdvösebb volna osszon ki a gazd. egyesületeknek kisorsolásvégett apa állatokat.

Végre indítványoztatott, hogy a méntelepek mellé állítson fel a kormány szarvasmarha tenyésztő, illetőleg bika telepeket is; s adja el a tenyész állatokat előállítási áron, községeknek részletfizetés mellett is.

d) A mezei gazdaság terén mozdítsa elő a társulás szellemét czélszerű intézkedések által.

3) Melyik fajta legalkalmasabb a magyar fajta távali keresztezésre?

Utóbbi kérdés oly természetű lévén, melynek helyes megválasztása vitakozásaink szűkebb keretén túlterjed, bővebb tárgyat nem képezhetne, megemlítetett azonban az, hogy ha pl. hízó képességre nézve akarjuk javítani — különben oly jeles és izom erőre nézve páratlan — magyar fajtánkat e czélra a különben is rokon Charolais fajtát előnyösen felhasználhatjuk; ha pedig a tejelő

képességre akarunk hatni a szintén rokon mürthall fajtát. Czél-szerű volna, ha a kormány ez ügyben — arra alkalmas helyeken — kísérlettét elrendelne és az erre szükséges pénzüsszeget budgetjébe felvenné.

Szentkirályi Ákos,
jegyző.

Levelezés.

Egerpatak, 1872. febr. 9-én

A gyümölcsstenyésztes az újabb időben Háromszéken is örvendtes lendületet vett, és ez főként azon községekben leginkább felismerhető, hol az értelmiség maga ment jó példával elől gyümölcsös kertjének oly módtoni átalakítása által, hogy abban a szép a hasznossal párosítva, a gyümölcsstenyésztes iránti kedvet általában is ébresztette; hatott is a jó példa, mert ma nálunk alig van telkes gazda, kinek kertjében, udvarán vagy épületjei mellett több gyümölcs vagy eperfája ne volna, s örömmel szemlélhetni, hogy az ebbeli kedv folyton fokozódik, mit főképpen több a gyümölcsészetet kiválólag kedvelő polgártársunknak elismerést érdemlő, buzgalmának lehet köszönni, kik csemeték nevelése által alkalmat nyújtanak igen jutányos áron gyümölcs- és más hasznos facsemetékhez jutni. — Legtöbb érdeme van e tekintetben sepsiszentgyörgyi tanító Gyárfás Sámuel urnak, ki nem kimél sem időt, sem fáradságot, hogy a legnemesebb fajok előállításával, a szép és hasznos élvezete mellett a háromszéki gyümölcsészetet is emelje. Jelenleg is több száz darab gyümölcs és eperfa csemete saját kertjéből kiadható, s a mi legnagyobb elismerést érdemel, a gyümölcs-csemetéket tanítványaival oltatja, kik később a háromszéki gyümölcsstenyésztes emelésére bizonyára jelentékeny befolyást fognak gyakorolni.

Folyó hó 4-én este nagyszerű ritka látványu északi fény mutatkozott; kiindulási pontját északon vette s nyugotra terjedve mint lángtenger borította be egész körben az égboltját, a fény éjféltáján délkeleten tetőpontját érte el, azután mindegyre halványulni, fogyni kezdett, míg hajnalra végképen elenyészett; e jelenség borzadalmas hatást tett a szemlélőre, félelmes világosságot terjesztett és vetett a hátra, honnan visszafénye a szobák belsejébe hatott, bizony egy csepp kedvem sem volt aludni, kimagyarázhatlan érzés fogott el — a keleti szél irgalmatlanul fujt és porozott, az ég hol derült, hol borult volt!

Jó kemény telünk van a milyennek csak lenni kell inkább csendes idővel, az ég nagyobbára derült.

Márk István.*)

Torna, 1872. febr. 22. **)

Tekintetes ur! Volt urad. gazdasági felügyelő Virág Vince ur hátrahagyott iratait rendezvén, uraságod egyik levelére is akadtam, melyben a küldött „Duttonkorn“ kukoricza mikénti sikerültét kívánja megtudni.

*) T. levelezőnk multkori levelébe (Erd. Gazda 2-ik szám 18-ik lap) két kellemetlen sajtóhiba csuszott be. Ugyanis a jobb hasámban a 7-ik sorban felülről „Kolosvárhoz“ helyett „Kolduláshoz“ olvasandó. A piaci árak közt a rozs vékájának ára „1 frt 10 kr.“ helyett „1 frt 60 kr.“ Szerk.

**) Jelen levelet t. Nagy Ferencz ur sziveségéből közöljük. Szerk.

A tekintetes ur e részbeni kívánságának a legnagyobb készséggel vagyok bátor eleget tenni; különösen oly siker után, melyet az ismeretlen fajú kukoricza aratásával tapasztaltam; tudósításomat rövid keretbe foglalom.

A küldött kukoricza rendes áztatás után cseh rüchadó ekékkel jól megszántott s lineator segélyével sorozott földbe jött. A föld minősége, lehet mondani a legrosszabbak közé tartozott — felette gypes árpa tarló volt ez — tartalmára meszes márga, sűrűn vegyítve kavicscsal.

A lineator soraiba rövid lépésekre rakattak le a szemek és egy töltőgató eke takarja be, s tölté fel a sorokat.

A tavaszi napok kedvezők valának úgy annyira, hogy nem sokára a vad here stb. sűrűn begyepesíté a sorokat. Lovas cultivatorok segélyével akart az urad. gazd. felügyelő segíteni, mi azonban hasztalan munka vala, mert csak a mély sorokból vágta ki a gatz, míg a feltöltött részekben a gatz megmaradt.

Nem marada más hátra, mint kézi erővel szaggatni ki a gatz, mely alkalommal természetesen a gyenge növénykék is szenvedtek. Ennyi kedvezőtlen előzmény után, midőn a növények már 2—3' magasságot értek el, kerekedett fel a tornai szél, mely heveségére nézve az országban páratlan — a kukoricza majdnem tövestül szaggattott ki, s legnagyobb része megdőntve a földön hevert, levelei annyira korbácsoltattak a földhöz, miszerint csak egyes foszlányok maradtak meg.

Pár kedvező nap után a növények annyira magokhoz jöttek, miszerint képesek valának termő csöveket is képezni.

Ez alatt megjött az érés ideje, mely annyira kedvezőtlen vala, hogy a más táblán, sőt a Duttonkorn szomszédságában termesztett kukoricza alig szolgáltatott 1/2 haszonvehető magot. Nem így a Duttonkorn. Ez szabályos egyforma csöveket termé a legszebbszinű érett s kitünő minőségű szemekkel. Általában egyöntetűbb termést, mint ez még alig láttam.

Röviden még csak annyit. miszerint a gazdasági bérlő a termést tőlünk átvevén, jelenleg köblét (4 véka) loco Torna 12 o. é. frtért adta el, s egy pesti mérő 110 ft (egy véka 37 fontot) nyomott.

E kitünő faj teugeri termelése vidékünkre áldás volna, azonban nincs kilátás, miszerint gazdáink az elfajzási okokat kutattván és belátván, külön magtermelési rendszert hoznának be.

Magam ismeretlenül is t. ur becses figyelmébe ajánlván

Szontagh Tamás,
urad. főfelügy. segéd.

Könyvismertetés.

A sertésstenyésztes vezérelvei gyakorló gazdák részére. Összeállította Békessy László. Debreczen 1871.

Magyar irodalmunkban a gazdasági szakmunkáknak soha sem voltunk bővében. Egy idő óta pedig az előbb, bár mindig csak csekély részben megindultnak mutatkozott termékenység ismét nagyon meggyérült. Kiválólag gazdasági szakíróink, kik a folyvást fejlődő tudományos szakismeret színvonalán tartva magukat, és az elméletet gyakorlattal egyesítve, saját meggyőződésű tapasztalataikat szakmunkába raknak le, mondhatólag egyáltalában nincsenek. Nem fejtetem e körülmény indokát, csak jelezni akar-

tam rövid igazolására annak, miszerint annál inkább érdekünkben áll az e téren gyéren felmerülő irodalmi termékeket figyelemmel kísérni.

Vonatkozva a címzett műre, mely a sertéstenyésztés vezérelveit tárgyalja, Erdélyt illetőleg annyival nagyobb figyelmet érdemel e mű, mert hegyes-völgyes földű, erdőségekben bővelkedő országunk, bérczes Erdély, a sertéstenyésztésre kitűnő hivatással bír, és ezen gazdasági ág itt a legszebb jövedelmezőségre volna képes. Még is feltűnő és szomorú dolog, hogy a kedvező természeti viszonyok dacára, mily alatt áll ez üzletág fejlettsége az országban.

Jelesen az 1870-ben a népszámlálással együtt az állatokra nézve is eszközölt hivatalos összeírás e részben következő statisztikai adatokat mutat.

	Magyarországon	Erdélyben	Fiume város és kerülete területén	Horvát slavonországban	Határvidékeken	Összesen
Sertések száma	3.071,780	501,751	138	350,767	518,843	4.443,279
Esik 1 mfdre.	824	525	—	1,050	889	793
Esik 1000 lakosra	277	239	7	358	432	238

Fiume területének csekélyége és a miatt, mert mint tengeri városnak, kereskedelmi és iparos hivatottsága mellett, gazdasági népessége egyáltalában nincs, szóba se jöhetvén, ez adatból az tűnik ki, hogy a Szent-István koronájához tartozó összes tartományok közt Erdélyben van a sertéstenyésztnek legkisebb fejlettsége. Valóban nem hinné az ember, ha hivatalos összeírás nem igazolná.

A fencímzett munkát szerző maga sem mondja eredetinek, egyenesen e kifejezést használván: „összeállította Békessy László” és az leginkább német munkákból összeszedés nyomát viseli magán épen úgy, mint a következő című munka: „Tapasztaláson épült disznótenyésztés és orvoslás egy disznos gazdától Kassán 1835. a literáriai intézetben.” mely ezt előzőleg valószínűleg első és ez utóbbi megjelenéséig egyedüli önálló magyar munkácska volt a sertéstenyésztésre nézve; mindamellert Békessy munkája hazai viszonyainkra is több rendbeli helyes alkalmazást és megjegyzést tartalmaz, melyekből a gyakorlati magyar gazda is tanulhat, és észleleteinek épületes hasznát vezeti.

A mű mindössze 90 lapra terjed közép nyolczad rétbén. Ára nincs kiteve. Az első 31 lapon a sertésállat élettani és alakzati ismertetését tárgyalja, a tudományosság mélyén nem járóra nézve is elég érdekeltséget gerjeszthető modorral. A 32—40 lap a fajokat és fajtákat ismerteti, melyhez a 46-ik lapig: „a tenyésztő állatok megválasztásáról” szóló két szakaszt is hozzá vevén, ebből következő pontokat kivonatozok.

„Kivéve talán a kutyát, nincs házi állatunk, melynél a fajtaképzés gyorsabban s biztosabban volna eszközölhető, mint a sertésnél. Ez teszi megfoghatóvá a sertésfajták oly számban felépését, mely minden rendszeresítést (vagy is talán inkább „rendszerbe osztást”) lehetlenné tesz. Nem osztályozhatjuk ennélfogva állatainkat másként, mint ha az összes létező fajtákat két csoportba sorozzuk, és pedig: 1, közönséges nem nemesített, 2, a nemesség jellegével bíró fajták. — Magyarország sertésfajtái legnagyobb részt az első, tehát a közönséges nemnemesített csoportba volna sorozandók; de utóbbi időben merült fel néhány

fajta, mely a gondosabb tenyésztés, még pedig szakértelmes keresztezés folytán, a két csoport között mintegy átmenetet látszik képezni. Nálunk egészen a második csoportba sorozható fajokat, azon külföldi nemes fajsértések képezik, melyek az ötvenes évek alatt hozatva hozzánk, itt vagy tisztán kezeltettek, vagy pedig a meglévők (hazai fajok) nemesítésére használtattak. A hosszas kísérletekből merített tapasztalatok teljes világosságba helyezték úgy az első, mint a második csoportba osztott fajtáknak előnyét, nem különben hátrányait is. Kitűnt ugyan is ezekből, hogy a közönséges sertések erőteljes, jól izelt végtagjaikkal, rézsutos vállakkal, helyükön vannak ott, hol táplálékuknak bárcsak részbeni megszerzésére is legelőre vannak szorítva, jobban győzve a járást, vastag bőrtük s sűrű szőrözetük folytán kevesebbet szenvednek a káros külbehatások, mint hideg, meleg, eső, por, rovarok stb. miatt; életerejük nagyobb, betegségeik ritkábbak; minnek ellenében a nemesített sertések vékony bőrtük, vékony fedszőrükkel hideg s esőben fázékonyak, lázasok, melegben pedig bőrtük felhámlik s kipattogzik, vékony csontjaik a nagy megterhelhetést alig állják ki, kitarthatóbb járásra pedig teljesen képtelenek, minélfogva inkább ölben tartásra valók. Figyelmet érdemel még a zsirlerakodás módja is; mert ez lényegesen jellemzi a két fajta csoportot. A nemesek közé sorolt külföldi fajták zsirlerakodása oly nagy, hogy majdnem kórosnak mondható. Ezeknél a zsir meggyűlve az izomrétegek közt, beszívódik az egyes rostok közé, s azokat fokozatosan annyira szétolja, hogy az egyes szálak elvégre egészen elkülönítve állanak s elvesztik szilárdságukat. Még a test üregeiben is elfoglalja a zsir mindazon részeket, hol sejtiszövet fordul elő. Ráakoszik a savós hártályakra, a fontos életműködéseket végző zsigerekre, minők a májvese, szív stb., úgy annyira, hogy ezek munkásságukban gátoltatnak. Főleg ha a szív zsirosodik el, vérpangás, vagy a vérnek a tüdőbe visszafolyása következik be, miből vérfelbomlás, gutaütés, vagy szivrepedés is származhatik. A közönséges sertések izomszálcái merevebbek, a bőr alatt rétegebb sejtiszövet terülvén el, a hidegnek kitett tartás folytán a zsirlerakodás itt a haskérget béllelő savós hártályokon megy végbe, mely által a zsigerek a hideg ellen védelmet nyernek, vérhajók sem fordulnak elő.

„A mondottakból folyólag: a nemes sertés hizlalási ideje rövidebb, s csak bizonyos fokig üzhető, melyet elérvén, az állat leszurandó; — míg a közönséges sertésnél haszon szempontjából meg kell várnunk a teljes kifejlődést, de a hizlalási idő nincs oly szorosan időhöz kötve, s folytatható az a rendszeren felül is a nélkül, hogy az állat életét veszélyeztetnénk. Továbbá a nemes sertés kevesebb húst, de annál több zsirt szolgáltat, míg a közönségesnek húsa több, mint a nemesé, s zsirja kevesebb. Ezért ez utóbbit hús, amazt zsirsertésnek is szokták nevezni. Az így megkülönböztetett állatok terményeinek élvezeti értéke is azután különböző; jelesen a húsertés zsirja szilárdabb s szemeses; ize kellemesebb, miért is mint szalonna becsültebb; ellenben a zsirsertésé folyékonyabb, olajszerű, s azért kevesebbé mint szalonna, hanem inkább kiolvasztva, zsirképen hozatik kereskedésbe.”

A tenyész állatok megválasztásáról a kérdéses munk igy szól:

„A tenyészállatok szorgos kiszemelése a legfontosabb műveletek egyike, úgy hogy annak úgy a him-, mint a nőállatokra is ki kell terjeszkednie, s nem lehet lelkiismeretes keresztül vitelét öleggé ajánlani.”

A kannál az egyéni tulajdonokon kívül, a fajtát is tekintve, az átörökítő képességet, azaz a vérszilárdságot is követeljük, már csak azért is, mert a sertésenyésztés oly üzlet, melyben a fönyereséget nem a befektetett tőkének magas kamatoztatása, (egyszeri magas kamatja), hanem inkább gyors forgatása által érhetjük el. Egyéni tulajdonai a kannak következők legyenek: könnyű, látszólag rövid fő, nagy élénk szemek, rövid vaskos nyak, hosszú hengerszerű törzs, egyenes széles far, rövid a konczban izmos végtagok, lágy bő bőrözet, finom fedszőr, vérmérséklet élénk, de nem vad; legyen falánk, tápláltsága erőteljes; mutasson olytonos hajlamot a pázásra. A nehézkes fő, magasan illesztett fülek, tunya szemek, kis erőtlen ormány, hosszú nyak, ivelt keskeny hát, csapott far, fityegő fark, feszes bőr, durva serte, rozsvérvág, felhuzott has, hosszú láb, rest vérmérsék, kevés hajlam a pázásra mind oly tulajdonok, melyek együttesen, vagy akár külön is, az állatot a tenyésztésre alkalmatlanná teszik, s abból kirekesztését követelik. De különösen előfordul néha egy fő hiba, mely a kirekesztést még máskép meglevő jó tulajdonok mellett is mellőzhetlenné teszi. Ez a herék hibás minősége. A jó herék domborúak és kemények, a bőr által feszesen borítva. Ha a herék alakja nem különvált s szabatosan körvonalozva nincsen, hanem szegletes, lapos, mintegy elmállott, ha a herék tapintata nem ruganyos, hanem keményesedésekkel bir, akkor sérvekre, vagy e szervnek teljes tevéketlenségére következtethetünk. A kocza kiszemelésénél tekintettel kell lenni, hogy mely évszakban elletett az, s ha csak módunkban áll, mindig a tavaszi ellésből kell választani, mint hogy a tavaszi malaczkok rendszeren erősebbek az ősziéknél. Ovakodnunk kell azonban előhasi, azaz olyan malaczkokat választani, melyek a koczának első elléséből származtak; továbbá még rosszul táplált anyák elmaradt malaczeitől is, minthogy ezek gyöngék, fejlődésük lassu s csak ritkán tökéletes. A választandó koczán észlelhető legyen a fajta határozó jellege, s e mellett alakja inkább nőies legyen, mert a him-jelleggel biró állatok kevésbé szaporák, malaczaikat nem szeretik, s rossz tej elválasztók. Könnyű fej, mérsékelt nyak, egyenes hát, hosszú bő test s a fiadást megkönnyítő széles far keresendő tulajdonok. Részletesebb figyelmet igényel azonban a has. Az ezen elhelyezett tejmirigyek s csecsbimbókkal, hengerszerű alak mellett, a bőrözetnek itt főleg bőnek és lágynak kell lenni; legalább is tiz tejképes csecsbimbóval birjon az állat. Tejképesnek nevezük azt, mely megcsontitva nincs, s melynek nyílása, tejvezetéke nem összenőtt. E két hiba együtt is igen gyakran előszokott fordulni. A csecsek legyenek úgy a vehem (terhesség), mint a szoptatási időszak alatt teltek és kiduzzadók. A kívánatos külalak mellett a vérmérsékre is figyelmet kell fordítanunk, mert a tulságosan phlegmaticus állat kevés gondot fordít malaczaire, azokat maga is könnyen agyon nyomja, vagy az álomban megfuladni engedi, azután rászokik saját malaczaire megevésére, mi a legveszedelmesebb hibák egyike.

Galgóczy Károly.

(Folytatása következik.)

Egyveleg.

* Mark Ferencz pesti magkereskedésének mai számunkhoz mellékelt árjegyzékét ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

* A harmadik georgikai felolvasást e lap szerkesztője tartotta s eléggé részrehajló saját maga iránt, hogy

az „Erdélyi Gazda“ hasábjain egész terjedelmében közli értékesítését.

* A k.-monostori tanintézet félévi vizsgáinak rendje: III. évi tanfolyam: mártius 2-án Gazd. üzlettan., 5-én Erdészet., 7-én Állatgyógyászat., 9-én Gazd. iparüzlettan., 12-én Gazd. építészet., 14-én Kertészet és baromfi tenyésztés. II. évi tanfolyam: 2-án Gazd. eröműtan., 4-én Vegytan., 6-án Állattenyésztés., 8-án Mennyiségtan., 11-én Általános növénytermelés., 13-án Állattan., 15-én Erdészet., 16-án Természettan., 18-án Ásványtan., 20-án Állatboncztan. A vizsgák nyilvánosan a kijelölt napokon délelőtt 9—12 és délután 3—5 óráig tartanak.

* A n.-almási uradalom eladásáról m. számunkban közölt hirt, a tulajdonos mltszs. gr. Csáky György ur szerkesztőségünkhez intézett helyreigazító levele szerint, teljesen alaptalannak jelentjük ki.

* Külföldi lapszemlénket térszűke miatt csak jövő számunkban adhatjuk.

Időjárás.

Február hó délkeleti szél lengése mellett ködös, enyhe, félfoknyi hideg idővel s a légsulymérő magas állásával kezdődött A délkeleti szél nyugotira s majd északnyugotira változván 3-án estve kevés havazás állott be, mire 4-én reggel borult idő mellett a higany a fagypontra alá: 5 Cels. fokra csökkent, de déltájt feledülvén a láthatár néhány szép és derült nap következett, a reggelek és estvők azonban 16-ig hidegek voltak, a mennyiben a hőmérő: 8 és 9 C. fok között a fagypontra alatt ingadozott, délutánonként a hőmérő a zérus felett néhány tizedrésznyi fokot jelzett. 16-án 17-én délkeleti széllel havazás állott be, melynek folytán az idő enyhült. 18-án borult, félfoknyi közép meleggel. 19-én reggel délkeleti széllel borult, délben borongó, estvére kelve a szél éjszakra fordulván kiderült, mire a légkör újra 5 C. fokra meghűlt. 20—25-ig derült, szép napok jártak, a hőmérő reggelként: 10—14, délután: 2, estve: 9 C. foknyi hideget jelzett. 25-én reggel borult: 10 C. foknyi hideg, déltájt délkeleti széllel havazás állott be.

A javított légsulymérő állása 1—3-ig csökkent: 738.36 730.45 mm. 3—6-ig emelkedett: 741.01 mm.-ig, mely állásban jelentéktelen ingadozás mellett 12-ig megmarad, 12—17-ig csökkent: 721.58 mm.-ig, mire ismét 21-ig emelkedett: 740.45 mm. 21-től folyvást csökken: 730.10 mm.

Piaczi árak.

Kolozsvárt az 1872. február 29-ki hetivásár árjegyzéke nagy vékával. Tisztabúza 2 frt 85 kr., elegybúza 2 frt, rozs 1 frt 80 kr., törökbúza 2 frt, árpa 1 frt 10 kr., zab 70 kr., pityóka 1 frt 20 kr., egy pár rideg pulyka 5 frt., egy pár réce 2 frt, egy pár csirke 1 frt, tojás 5—6 drb 10 kr., marhahús fontja 22 kr., sertéshús fontja 24 kr., szalonna fontja 48 kr., hájzsír kupája 1 frt, egy hosszú öl fa 23 frt, egy rövid berkő 12 frt, deszka párja 1—1 frt 20 kr., zsendely 1000-re 5 frt 50 kr.

TARTALOM: Értesítés. — Elmélet és gyakorlat korunk állattenyésztésében. — Az erd. köles. bizt. társulat. — Méhésznaptár III. február. Társalgó: Vándorgyűléseink érdekében. — Georgikai vitatkozások. — Levelezés. — Könyvismertetés. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

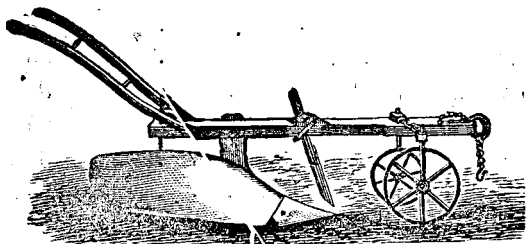
Hirdetések.

(4)

(3-6)

GUBITZ ANDRÁS

gazdasági gépgyára.

A rövid időn beköszönő tavaszi munkaidény alkalmából bátor vagyok a t. gazdaközönség szives figyelmét gyáram készítményeire általában véve ezennel felhívni.

Különösen ajánlom a t. gazda közönségnek a *czélszerű és szilárd szerkezete által*, magának jó hírnevet szerzett **eredeti Gubitz ekéket** (öntött fejú eke aczél szántóvassal 14, 16, 18, 20, 22 és 24 frt, vert vasekék aczél szántóvassal 22, 24, 28 frt) **Magtakarókat** (22 frt), *kapáló* (18 frt) és *töltőgető ekéket* (24 frt), *Howard-féle* (40 és 60 frt) és *Skótt boronákat* (28 frt) *mélyítő ekéket* (24 frt) s *kettős ekéket* (28 frt) stb.

Képes árjegyzékkel megkeresésre mindenkinek bérmentve szolgálok.

A megrendeléseket kérem *Gubitz András gazdasági gépgyárának Pesten Lipótutczá 41 sz.* cím alatt tenni meg, s azoknak gyors és pontos teljesítését mindenkor kötelességemnek ismerendem.

egész tisztelettel

Gubitz András özvegye.

(4)

(2-4)

1865.
Pest.
I. díj
sorvetőgépekért

1871.
Nagy-Várad.
I. államdíj 200 ftos
sorvetőgépekért.

1866.
Bécs.
I. államdíj
sorvetőgépekért

Kühne Ede
gazdasági gépgyára

1863.
Hamburg.
Nagy
ezüstérem.

Moson-Magyarország
mint különlegességet
ajánlja
Garrett-féle
sorvető-gépeit.

1857.
Bécs.
Nagy
ezüstérem.

Ábrakkal ellátott magyar és német árjegyzékivel bérmentve s ingyen szolgál.

1870.
Grac.
I. államdíj.

1871.
Znaim, Pettau, Mödling
I-só osztályu érme.

1866.
Bécs.
Gépgyűjtemény-
díj 40 arany.

FAESY és FRICK

gazdasági és erdészeti könyvkereskedése Bécs, Graben 22.

(6)

ajánlja a következő nála megjelent műveket:

(1-1)

Die Cultur und Zubereitung des Flachses.

Von Anton Kodolányi.

Director der königl. ungar. landw. Lehranstalt in Kolozs-Monostor
Zweite verbesserte Auflage. Preis 40 kr.

E jeles művecske, mely rövid idő alatt második kiadást ért, világosan és érthetően van írva s a lentermelő gazdáknak legmelegebben ajánlható.

LEHRBUCH

der Landwirthschaft für das Volk.

Dritte, im Auftrage der k. k. Landwirthschafts-Gesellschaft in Wien für die n. ö. Fortbildungsschulen umgearbeitete, nenerdings vermehrte und verbesserte Auflage.

Von Peter Nicolaus Feuser,

langjährig praktischem Landwirth und landwirthschaftlichem Wanderlehrer.

32 Bogen, Prets 1 fl. 20 kr., eleg. geb. 1 fl. 60 kr.

Practischer Landwirth 1870. 12-ik szám ... Kivánjuk, hogy a könyv a naptár mellett egy gazdánál, az imakönyv mellett egy gazdaságnál sem hibázzék, szorgalmas olvasása s lapozgatása sokakat fog a bekövetkező károktól óvni, sokakat a felvilágosodás útjára terelni, sokaknak bőséges hasznot nyújtani.

Ein Grossgrundbesitz der Gegenwart

VON DR. GUIDO KRAFFT.

Skizze der fürstlich Schwarzenbergischen Besitzungen in Böhmen.
21. Bogen. Preis 3 fl.

A nagyterjedelmű Schwarzenberg-birtok e monographiája annál inkább fog érdekeltséget kelteni, mert leírása a czélből történt, hogy a házsonbérleti rendszerrel szemben a tulajdon számlára való kezelést elvét pártolja.

Vademecum

des Wirthschafts-Praktikanten

vor seinem Eintritt in die landwirthschaftliche Akademie.

Von Roderich Villa-Secca.

Wirthschaftsadjunct der k. ungar. höheren landwirthsch. Lehranstalt zu Ungarisch-Altenburg.

Preis 1 fl. ö. W.

Rövid, de nagyon használható munka, mely a növénytermelés és állattenyésztés fontosabb elveit, habár csak futólag is érinti s példátlan rövidséggel vezérfonalul szolgál egy a gazdának, mint a nála gyakor-nokoskodó fiatal embernek; ennek abban, hogy tudja, hová fordítsa

figyelmét, annak tájékozásul, hol és mily kiegészítéseket és magyarázatokat igényelnek a munkában toglalt utmutatások.

Grundzüge der Witterungskunde.

Für praktische Landwirthe und Studirende der landw. Lehranstalten

Von **Dr. A. Masch,**

Director der königl. ungar. höheren landwirthschaftlich. Lehranstalt in Ungar.-Altenburg.

Broschirt 1 fl. 30 kr., elegant gebunden 1 fl. 80 kr.

Die landwirthschaftliche Fohlenzucht.

Von **PROFESSOR WILHELM DILG,**

Mit 46 in den Text gedruckten Holzschnitten.

Gr. 8. Preis eleg. broch. fl. 1.60. eleg. geb. fl. 2.

Land- und fortwirthschaftliches

Literaturblatt

Bibliographisch-kritisches Organ der neuen Erscheinungen

Ingyen és bérmentve küldetik meg.

A jelen évfolyamból épen most jelent meg az 1. és 2. szám.

(5)

(2-3)

Jankó Vincze gépgyárában

Kolozsvárt készen kaphatók:

Javitott szerkezetű Vidats ekék	17 és 18	frt
Eketaligák	10	"
Törökbuza fejtők	45 és 65	"
Szóró rosták	65	"
Törökbuza s répavetők	85	"
Kapáló s töltőgető ekék	35	"
Szecskaágók	95	"
Aratógépek	500	"

Megrendeléseket elfogad gőz- vagy lőerejű cséplőgépekre, valamint egyéb gazdasági gépekre is.

Gépjavitások gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

(4)

3-23

V I C T O R I A

biztosító társaság Kolozsvártt
5.200,059 forint 54 kr. biztosítéki alappal
biztosításokat fogad el:

- I. Tűzkárok ellen.
- II. Szállítmányi áruk — uton elkárosodása ellen.
- III. Jég-károk ellen — mindennemű terményekre.
- IV. Végre minden módozatokban,

az ember életére;

nevezetesen biztosít:

- a) halálesetben fizetendő tőkéket;
- b) a biztosítónak még életében fizetendő tőkéket;
- c) gyermekek számára nevelési, kiházasítási vagy férjhezmeneteli tőkéket;
- d) nyugdíj vagy életjáradéki összegeket;
- e) temetkezési költségeket;
- f) közvetíti az általa alakított túlélési csoportokat.

Életbiztosítási példák.

I Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja a biztosító

20	—	30	—	40	—	50
éves korában kezdődőleg						
34 frt 60 kr.	45 frt 40 kr.	63 frt 40 kr.	95 frt 20 kr.			

II. Kiházasítási 1000 forint tőkéért, mely a gyermeknek 20-ik évében fizettetik ki, évenkénti díjban esik, ha a kedvezményezett gyermek a belépéskor

2	—	4	—	6	—	8
é v e s						
34 frt 20 kr.	42 frt — kr.	51 frt 20 kr.	64 frt — kr.			

III. Ha egy jelenleg 25 éves egyén 60 éves korától kezdődőleg évenkénti 1000 frt járadékot kíván magának biztosítani, fizet évenként 81 frtot o. ért.

IV. Hogy egy jelenleg 28 éves férj és 22 éves neje valamelyikük elhalálásakor a túl élő részére 2000 forint legyen biztosítva, fizetni kell díjban: 62 frt 60 krt évenként. Mindezen miveletelnél a biztosítók még az évi nyremény felében is részesülnek.

V. Hogy egy 38 éves egyén halála esetére 100 forint temetkezési költséget biztosítson, fizet:

évenként,	½ évenként,	¼ évenként,	havonként
3 frt 15 kr.	1 frt 63 kr.	82 krajczárt.	28 krajczárt.

Egyéb módozatokra nézt s különben is mindenkben bővebb felvilágosítással szolgálnak a társasági felügyelők vidéki ügynökök és helyben

A VICTORIA biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvártt.
(Főtér 278 sz. 1-ső emelet hátul.)